

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ ДО ДНЯ КОНСТИТУЦІЇ

Конституція - джерело права будь-якої держави, Основний Закон, який закладає підґрунтя організації і діяльності держави та формування у ній громадянського суспільства, своєрідний суспільний договір, у якому нація визначає основні напрями свого подальшого розвитку та існування, гарантії прав і свобод громадян у суспільстві.

Важливим етапом державотворення стала ухвала 28 червня 1996 року Верховною Радою України основного закону незалежної держави – Конституції України.

В Конституції Україна визначена як суверенна і незалежна, демократична, соціальна і правова держава. За формою правління Україна є республікою, за державним устроєм – унітарною (тобто, єдиною, соборною) державою. Державними символами України визначені Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.

День Конституції - не тільки свято на честь нормативного акту. Це день становлення і затвердження наших прав і свобод. День ствердження того, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (стаття 3 Конституції України).

Історична довідка

Українське правове законотворення бере свій початок з часів «Руської Правди» Київської Русі. Свого часу була створена й перша європейська конституція – «Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорозького» Пилипа Орлика – документ, який на десятки років випередив розвиток західноєвропейської правової думки, заклавши демократичне підґрунтя в процес українського державотворення. Вагомий внесок у розвиток українського конституціоналізму зробили Універсали Центральної Ради. IV Універсал, прийнятий 22 січня 1918 року, офіційно проголошував незалежність Української Народної Республіки, а 29 квітня 1918 року Центральною Радою було ухвалено проект Конституції Української Народної Республіки і обрано Михайла Грушевського Президентом УНР. Проте через історичні обставини ця Конституція так і не набула чинності.

У світовій історії засновником європейського конституціоналізму вважають середньовічну Англію, яка й досі не має свого основного закону як кодифікованої конституції – єдиного цілісного документу із внутрішньою структурою. Однак, саме українці створили предтечу європейських конституцій.

Із здобуттям державної незалежності у 1991 році ми отримали ще один шанс побудувати вільне і демократичне суспільство, а ухвала 28 червня 1996 року Конституції України незалежної стала правовим актом держави і символом громадянського суспільства.

День Конституції України — єдине державне свято, яке встановлене власне Конституцією: Стаття 161. День прийняття Конституції України є державним святом - Днем Конституції України.

Професійно-технічним навчальним закладам рекомендується щорічно організовувати заходи щодо відзначення Дня Конституції України, передбачивши:

- покладання квітів до пам'ятників та пам'ятних знаків видатним діячам українського державотворення;
- організацію тематичних наукових конференцій та круглих столів, інших науково-просвітницьких заходів, спрямованих на виховання поваги до Конституції України, формування правової культури отримання знань про конституційні права, свободи та обов'язки, історію вітчизняного конституційного права;
- організацію культурно-мистецьких заходів, присвячених Дню Конституції України.

З метою виховання в учнівській молоді шанобливого ставлення до державних символів України, формування у неї національної свідомості та патріотизму, почуття глибокої поваги до духовно-культурної спадщини українського народу, його героїчного минулого і історії країни доцільно організовувати у професійно-технічних навчальних закладах роз'яснення основних положень Конституції України, приділяти увагу питанням державної символіки.

У виховній роботі з учнями важливо передбачити заходи, спрямовані на виховання їх патріотичних почуттів, національної свідомості і самосвідомості. Для цього слід широко використовувати бесіди, лекції, вікторини, диспути, тематичні вечори, учнівські конференції, круглі столи, історичні уроки, правові брейн-ринги тощо за тематикою: «Конституція України», «Наша країна - демократична Україна», «Конституція України - логічне продовження Акту проголошення незалежності України», «Державні символи України», «Історія українського державотворення», «Чому наш прапор жовто-блакитний?», «Про що розповідає наш Герб?», «Як слухають Гімн України і гімни інших держав», «Чи знаєте ви Конституцію України», «У нас єдина Батьківщина - наша рідна Україна», «З історії державних символів України», «Геральдика - українська минувшина», «Національні символи України», «Наш Основний Закон - Конституція України», «Українська держава: історія і сучасність», «Рідний край у геральдиці, прапорі, символіці», «Від Гетьмана до Президента України», «Історія української державності», «З історії державних символів України», «Конституція України – гарант захисту прав людини», «Історія становлення і розвитку Конституції України», «Конституційне закріплення основ громадянського суспільства в Україні», «Державно-конституційні традиції козацької доби», «Конституційна реформа і розвиток Української державності», «Прав без обов'язків не буває: до Дня Конституції України».

Формуванню національної самосвідомості учнівської молоді, вихованню любові до рідного краю сприяє і ознайомлення з народною символікою України. Це може бути вивчення символів - гербів історичних, географічних зон України, знайомство з символами, що пов'язані з козацтвом, Запорізькою Січчю, гетьманщиною. Вивчення народної символіки має велике значення в етнізації виховного процесу, формуванні історичної пам'яті у молодій людини.

В бібліотеці навчального закладу рекомендовано оформити книжкові виставки: «Основний Закон України у світовому конституційному вимірі», «Конституція України – логічне продовження розвитку українського демократичного державотворення», «Конституція – основа моєї держави», «З основним законом по життю», «Конституція – фундамент держави і права».

Короткі відомості про державну символіку

Державний Прапор України – один із атрибутів держави, що символізує її суверенітет, затверджений 28 січня 1992 року Постановою Верховної Ради України «Про Державний прапор України».

У серпні 2004 року вийшов Указ Президента України «Про День Державного Прапора України», згідно якого «на вшанування багатовікової історії українського державотворення, державної символіки незалежної України та з метою виховання поваги громадян до державних символів України» встановлено свято – День Державного Прапора України, який щорічно відзначається 23 серпня.

Державний Прапор України - стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів із співвідношенням ширини прапора до його довжини 2:3. Значення синього та жовтого кольорів на прапорі можна трактувати як поєднання чистого, мирного безхмарного неба, що простяглося над жовтим кольором хлібного лану - символу мирної праці і достатку, це поєднання символів життя Золотого Сонця у Синьому Космосі.

Нині Державний Прапор постійно майорить на будинках державних і громадських організацій, установ та закладів. Синьо-жовтий Державний Прапор України піднімається під час офіційних церемоній, при відкритті міжнародних конференцій, врученні міжнародних спортивних призів. Державний Прапор України піднімається в супроводі Державного Гімну України. Він є символом міцності й незалежності держави Україна, покликаний пробуджувати в її громадян національну гордість і патріотичні почуття.

Склалися певні традиції та правила щодо використання державного прапора, на основні з яких ми звертаємо увагу:

- Державний Прапор України при вивішуванні серед інших прапорів має займати перше, найпочесніше місце, він вивішується або вище за всі інші, або у фронті інших прапорів займає правий геральдичний бік;
- на зібраннях, у приміщеннях Державний Прапор України розташовується на естакаді (подіумі) з правого боку від промовця, коли ж прапор виставляється з боку аудиторії, то займає правий геральдичний бік;
- у процесіях Державний Прапор України треба нести попереду інших прапорів або праворуч від них, тримати завжди вертикально;
- Державний Прапор України ні перед ким не опускається вниз, не можна ним салютувати, не можна схилити його перед якоюсь особою чи предметом;
- при вивішуванні Державний Прапор України не повинен торкатися землі, підлоги, не можна вивішувати прапор у перевернутому вигляді, не можна виставляти брудного або ушкодженого прапора;

- Державний Прапор України не можна вживати як прикрасу чи декорацію, з цією метою використовувати барви державного прапора лише у випадку державних чи національних свят, при державних урочистостях тощо;

- на Державному Прапорі України не можна розміщувати предмети, емблеми, прикраси, малювати чи чіпляти літери, монограми, цифри, герби, не прийнято оздоблювати його бахромою та китицями, не можна вивішувати ніяких реклам та оголошень біля державного прапора або під ним;

- приспущений прапор символічно означає жалобу.

Державний герб - офіційна емблема держави, зображена на прапорах, грошових знаках, печатках, деяких офіційних документах тощо.

Герб держави Україна - тризуб - символізує мир і творчу працю, спорідненість поколінь, він є продовженням глибинних історичних геральдичних традицій українського народу.

Українська національна й державна символіка має давню і складну історію. Найдавніші археологічні знахідки тризуба на українських землях походять з першого століття нашої ери. Він міг бути символом тогочасного племені чи перстом родової влади.

Впродовж століть у тризубі органічно поєднувались язичницькі й християнські символи, він уособлював не лише знак князівської адміністрації, а й почав нести державне, національне, релігійне та ідеологічне навантаження.

Найперші спогади про тризуб на території України датовані першим століттям нашої ери у Боспорському царстві, що знаходилося на Керченському півострові. Трохи пізніше, у VI-VIII століттях цей знак можна зустріти серед археологічних знахідок на Полтавщині, Київщині.

Зображення тризуба, яке дуже мало відрізняється від офіційно прийнятого герба Української Народної Республіки (1918 р.), відноситься до X-XI століть, часів князювання у Києві Володимира Великого (980-1015 р.р.), зображення було успадковане ним від предків. Знак у формі тризуба був на срібних монетах князя Володимира, його синів Святослава і Ярослава Мудрого. Він є у гербі Анни Ярославівни - королеви Франції. Аналогічне клеймо має і цегла, яка знайдена на розкопках Десятинної церкви у Києві.

Тризуб зустрічається і на трапецієподібних підставках, виявлених під час археологічних розкопок у Новгороді, причому зображення на одній з них у всіх деталях збігається із зображенням срібних монет Володимира. Підвіски зі знаком тризуба й ускладненим малюнком знайдено (по одній): у Києві, Белгороді, Рюриковому городищі, Новгороді.

Проте однієї думки щодо значення тризуба вчені не мають. Імовірно, він був знаком князівської влади Рюриковичів. Існує думка про скандинавське походження знаку, а підвіски з тризубом могли бути знаками князівської адміністрації, за типом татарських пайдзе. Деякі вчені припускають, що вони були печатками дипломатичних і зовнішньоторговельних представників Київської Русі у відносинах з Візантією та іншими державами.

Гербові відзнаки знаходили також на печатках галицьких бояр. Символіку із зображенням тризуба в 20-40-х роках минулого століття використовували різні політичні угруповання Західної України.

Враховуючи давні геральдичні історичні традиції українського народу, глибинний зміст, який вкладався в символ тризуба, його шанування в Україні протягом багатьох століть, Верховна Рада України як найвищий законодавчий орган держави своєю Постановою від 19 лютого 1992 року "Про Державний герб України" затвердила тризуб як малий Державний Герб України, вважаючи його головним елементом великого Державного Герба України. Тризуб офіційно став емблемою нашої держави.

Гімн "Ще не вмерла Україна" затверджено Законом України від 6 березня 2003 року «Про Державний Гімн України».

Державному гімну належить значна роль у громадсько-політичному житті як засобу масової агітації, як сили, що мобілізує, організує, підносить національний дух. Текст Гімну "Ще не вмерла Україна" написав визначний вчений, поет і громадський діяч Павло Чубинський (1839-1884 рр.), музику - видатний західноукраїнський композитор і диригент Михайло Вербицький (1815-1870 рр.). Згідно Закону необхідно виконувати гімн зі словами першого куплету та приспіву в такій редакції:

«Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду».

Гімн "Ще не вмерла Україна" поряд з Гербом держави - тризубом і синьо-жовтим прапором - є офіційними символами держави. За своїм змістом він є відображенням ідей боротьби за національну незалежність і спрямований на виховання в учнів патріотизму, поваги до своєї Вітчизни, її героїчної історії, готовності до самопожертви в ім'я України.

Список рекомендованих електронних ресурсів:

- 1.Український інститут національної пам'яті. Інформаційні матеріали для шкіл, ВНЗ та ЗМІ (Інформаційні матеріали до відзначення Дня Конституції України).-Режим доступу- <http://www.memory.gov.ua/>**
- 2.Сценарій тематичного свята «Живи та міцній, наша юна Державо» (до Дня Конституції України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – http://www.nmck-volyn.com.ua/scenarios_detail.php?id=65.
- 3.Сценарій святкування Дня Конституції [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://minusstar.rolka.su/viewtopic.php?id=2679>.
- 4.Сценарій проведення Дня Конституції [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://krughouse.org.ua/load/0-0-0-17-20>.
- 5.Конституція України в моєму житті: сценарій виховної справи [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=50550&pg=1>.
- 6.День Конституції [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://mirvol.at.ua/publ/34-1-0-226>.
- 7.День Конституції України [Електронний ресурс] // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=frh2A9OkXY>.

8. День Конституції України [Електронний ресурс] // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=IPQT2TVY9gY>.
9. День Конституції України. 28 червня. Державний Гімн України. О. Пономарьов [Електронний ресурс] // You Tube. – Режим доступу : www.youtube.com/watch?v=IPQT2TVY9gY.
10. День Конституції: вірші, поздоровлення [Електронний ресурс] // Портал журналістів і блогерів. – Режим доступу : <http://knuj.org/ua/entertainment.html?categoryid=136>.
11. Сценарій святкування Дня молоді і Дня Конституції [Електронний ресурс] // Все для шкільних свят. – Режим доступу : <http://forschool.in.ua/?p=553>.
12. Конституція України в моєму житті – сценарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.referatcentral.org.ua/pedagogy_load.php?id=2143.
13. Виховний захід «День Конституції в гімназії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.teacherjournal.com.ua/shkola/vixovna-robota-v-shkoli/1588-vixovnij-zaxd-qden-konstitucz-v-gmnazq.html>
14. Ми – діти твої, Україно! [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.dnipro-ukr.com.ua/scenarij-20719.html>.

Список рекомендованої літератури:

1. Дика Л. В. Знаємо свої права, виконуємо свої обов'язки : [сценарій до Дня Конституції України] / Л. В. Дика // Розкажіть онуку. – 2011. – № 9. – С. 17-2.
2. Жити за Основним Законом країни: сценарій до 15-річчя прийняття Конституції України // Позакласний час. – 2011. – № 5. – С. 104.
3. Конституція Країни Дитинства : [незвичайна Конституція, написана Артемом Костенко, учнем 9-го класу школи №100 м. Харкова] // Розкажіть онуку. – 2011. – № 9. – С. 21-28.
4. Жити за Основним Законом : сценарій до Дня Конституції // Позакласний час. – 2010. – № 5. – С. 120-122.
5. Білий О., Вовк В. Яка Конституція потрібна Україні? [Текст] / О. Білий, В. Вовк // Сучасність. – 2008. – № 10. – С. 6-13.
6. Гетьман В. П. Як приймалась Конституція України [Текст] : нотатки учасника розробки Основного закону України – К., 1996. – 127 с.
7. Головань Т. Конституційне право України [Текст] : система уроків /Т. Головань // Історія в школі. – 2007. – № 6. – С. 33–43.
8. Жувалова Н. Методична розробка уроку «Конституція України в моєму житті» : для учнів 6 кл. [Текст] / Н. Жувалова // Відкритий урок. – 2005. – № 9-10. – С. 47-51.
9. Караванський С. Про мову Конституції України [Текст] / С. Караванський // Визвольний шлях. – 1996. – № 12. – С. 1411–1417.
10. Кльофа, І. В. Правовий брейн-ринг «Чи знаєш ти Конституцію України» [Текст] : 9–11 кл. / І. В. Кльофа // Історія та правознавство. – 2011. – № 16/18. – С. 25-31.
11. Кресін О. Конституція України : традиційне і нове [Текст] / О. Кресін // Віче. – 1998. – № 9. – С. 47-55.

12. Михальова. С. В. Дидактичні матеріали «Чи знаєте ви Конституцію України» [Текст] / С. В. Михальова // Історія та правознавство. – 2011. – № 16/18. – С. 32-40.

Матеріали, які можна використати для організації виховних заходів до дня Конституції

«Бліц-інтерв'ю» Чи знаєш ти?

Запитання:

1. Основний Закон держави (*Конституція*).
2. «Конституція» у перекладі з латинської мови – (*Устрій, установлюю*).
3. Універсальна політична форма організації суспільства – (*Держава*).
4. Скажіть давньогрецькою мовою «влада народу» - (*Демократія*).
5. Основне і невід'ємне право людини – (*На життя*).
6. Вищий ступінь розвитку живих організмів на землі – (*Людина*).
7. Основне джерело права України – (*Нормативно-правовий акт*).
8. Коли була прийнята Перша Конституція в Україні? – (*1710 р. Конституція Пилипа Орлика – Конституція прав і свобод Запорозького війська*).
9. Коли була прийнята декларація про державний суверенітет України? (*16 липня 1990 р.*).
10. Право – це ... (*сукупність загальнообов'язкових правил поведінки установлених державою*).
11. Закон – це ... (*офіційний письмовий документ, який містить норми права і приймається законодавчим органом держави*).
12. Конституція – це ... (*основний закон держави, що визначає основи суспільного і державного ладу, систему державних органів, порядок їх утворення й діяльності, права й обов'язки громадян*).
13. Хто такий омбудсмен? (*Уповноважений Верховної Ради України з прав людини*).

Вікторина: «Конституційні права та обов'язки».

Для проведення вікторини необхідно 2 команди учасників. Кожній команді роздати текст Конституції та картки, на яких роздруковані різні ситуації, що стосуються правопорушень. Команда, яка перша знайде і обґрунтує свою відповідь – перемогла.

Ситуація 1. Валя К. допомагає мамі розносити пошту. Вона дуже цікавиться життям своїх друзів, а тому іноді перечитує листівки, листи, адресовані іншим. Які права людини вона порушує? (*Стаття 31 Конституції України*).

Ситуація 2. У багатьох американських фільмах фінал такий: затримавши злочинця, правоохоронець говорить: «Ви маєте право мовчати. Усе, що ви скажете, може бути використане проти вас. Ви маєте право на... Про які права людини і громадянина тут ідеться? Чи маєте ви такі права? (*Стаття 29 Конституції України*).

Ситуація 3. Один канадський письменник говорив: «Право бути здоровим у наші дні – настільки дорога річ, що його може дозволити тільки багатий». Що мав на увазі письменник? (*Стаття 49 Конституції України*).

Ситуація 4. Дев'ятирічний Сергій написав вірші й хотів надіслати їх у дитячий журнал. Але його старший брат Дмитро сказав: «Даремно посилаєш. Ти ж неповнолітній, не можеш бути автором, і тому твої вірші не надрукують». Чи правий Дмитро? (*Статті 34, 54 Конституції України*).

Ситуація 5. Громадянин М. перейшов вулицю на червоне світло. Водій, намагаючись його не збити, різко вивернув кермо. У результаті зіткнулись два автомобілі. Яке правопорушення здійснив громадянин М.? (*Порушив правила дорожнього руху*).

Ситуація 6. Громадянин К. запідозрив свого сусіда Б. у крадіжці магнітофона, виламав двері квартири Б. і знайшов свою річ. Ні громадянин К., ні Б. не повідомили про ці події в правоохоронні органи. Хто з них і як порушив Конституцію України? (*Стаття 30 Конституції України*).

Ситуація 7. Чи може жінка стати Президентом України? (*Стаття 24 Конституції України*).

Ситуація 8. Напередодні огляду художньої самодіяльності директор змусив працювати викладачів та майстрів без вихідних протягом місяця. Дайте оцінку діям директора. Яке конституційне право порушено? (*Стаття 45 Конституції України*).

Гра «Немає правил»

Для проведення гри учасники діляться на 2 або 3 команди і шикуються в ряд. Першим стоїть капітани команд. Ведучий дає по маркеру (або іншому предмету) і оголошує: «Гра почалася!». Очевидно, учасники будуть у розпачі через відсутність вказівок, після хвилини такої «гри» ведучий зупиняє її словами: «Стоп! Ви порушили правила!» і пояснює гру, говорячи, що маркер треба спочатку передати в кінець ряду, а потім повернути його тим, хто починав: виграє команда, яка закінчує першою.

Ведучий знов розпочинає гру зі слів «Гра почалася», учасники починають грати, а він їх знов зупиняє словами «Стоп! Ви порушили правила!» і пояснює, що вони забули, що можна передавати маркер лише через ліве плече. На це вони можуть почати скаржитися або обурюватися, що ведучий нічого не сказав про ці правила, ведучий не звертає уваги на зауваження. Після чергового старту ведучий зупиняє учнів: «Ви знов порушили правила» і додає нове правило, наприклад, маркери слід передавати правою рукою, а приймати лівою. Гра починається й триває до завершення.

Ведучий визначає переможців і розповідає про значення законів у житті людини, суспільства, держави і світу в цілому.

День Конституції України — державне свято України. Святкується щорічно 28 червня на честь прийняття Конституції України в 1996 році.

Впорядковано
методистом Андрощук Л.П.